

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum diabolus sit causa peccati.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

quod sunt peccata. Si ergo actio peccati sit a Deo, sequitur, quod peccatum sit a Deo.

¶ 3. Prat. Oe qd est a Deo, est res aliqua; actus autē peccati nō est res aliqua, ut Aug. dicit in lib. de Perfectione iustitiae. ergo actus peccati non est a Deo.

¶ 4. Prat. Actus peccati est actus liberi arbitrii, quod ideo dicitur liberū, quia seipsum mouet ad agēdū: sed omne id cuius actio causatur ab alio, mouetur ab illo. & sic non mouetur a seipso, nec est liberū, actus ergo peccati non est a Deo.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in 3 de Trini. q. voluntas Dei est causa omnium specierum, & motionum: sed actus peccati est quidam motus liberi arbitrii. ergo est a Deo.

RESPON. Dicendū, q. apud antiquos circa hoc erat duplex opinio. Quidam. n. dixerunt antiquitus actionem peccati non esse a Deo. attendentes ad ipsam peccati deformitatem, quā a Deo non est. Quidam vero dixerūt actionem peccati esse a Deo attendentes ad ipsam essentiam actus. quam oportet ponere a Deo esse, duplici ratione. Primo quidem ratione communi, quia cum ipse Deus sit ens per suam essentiam quia sua essentia est suum esse, oportet q. omne quod quocumque modo est, deriuetur ab ipso. Nihil. n. aliud est, quod sit suum esse: sed omnia dicuntur entia per quandam participationem. Omne autem quod per participationem deriuatur ab eo quod est per essentiam; sicut omnia ignita deriuantur ab eo quod est per essentiam ignis. Manifestum est autem q. actio peccati est quoddam ens, & in predicamento entis positū. unde necesse est dicere q. sit a Deo. secūdo autem idem patet ratione speciali. Necesse est. n. oēs motus secundarum causarum causari a primo mouente, sicut omnes motus inferiorum corporum causantur a motu caeli. Deus autē est primus mouens respectu omnium motū, & spiritalium, & corporaliū, sicut corpus celeste est principiu oīum motū inferiorum corporum. Vñ cū actus peccati sit quidā motus liberi arbitrii, necesse est dicere, q. actus peccati in quantum est actus, sit a Deo: sed in attendendum est q. motus primi mouentis, non recipit uniformiter in omnibus mobilibus: sed in uoquo que secundum proprium modum. Alio enim mō causatur a motu caeli motus corporum inanimatorū, quā non mouent seipsa, & alio mō motus animalū, quā mouēt seipsa. Rursūq; alio modo cōsequitur ex motu celi pullulatio plātae, in qua virtus generatiua nō deficit, sed producit perfectum germen. alio modo pullulatio plantae cuius uirtus generatiua est debilis, & producit germen inutile. Cū. n. aliquid est in debita dispositione ad recipiendū motionem primi mouentis, sequitur actio perfecta secundū intētionem primi mouentis: sed si non sit in debita dispositione, & aptitudine ad recipiendū motionem primi mouentis, sequitur actio imperfecta. & tūc id quod est ibi actionis, redutitur ad primū mouens, sicut in causam. quod autem est ibi defectu, non redutitur in primū mouens, sicut in causam, quia talis defectus cōsequitur in actione ex hoc, q. agens deficit ab ordine primi mouentis, ut dictū est. Sicut quicquid est de motu i claudicatione, est ex uirtute motiua aīalis: sed quicquid est ibi de defectu, nō est a uirtute motiua, sed a tibia, secūdū q. deficit ab opportunitate mobilitatis a uirtute motiua. Sic ergo dicendum, q. cum Deus sit primū principiu motionis omnium, quādam sic

A mouentur ab ipso, & etiam ipsa seipsa mouent, sicut quae habent liberum arbitrium: quae si fuerint in debita dispositione & ordine debito ad recipiendū motionē, quā mouētur a Deo, sequitur bonē actiōnes, quae totaliter reducuntur in Deum, sicut in causam. Si autē deficient a debito ordine, sequitur actio inordinata, quae est actio peccati. & sic id quod est ibi de actione, reducitur in Deum sicut in causam: quod autem est ibi de inordinatione vel deformitate, non habet a Deo causam: sed solum liberum arbitrium. Et propter hoc dicitur q. actio peccati est a Deo, sed peccatum non est a Deo.

B AD PRIMVM ergo dicēdum, q. homo qui peccat, licet per se nō velit deformitatem peccati: tamen deformitas peccati aliquo modo cadit sub uoluntate peccatis, dum. s. magis eligit deformitatem peccati incurrere, q. ab actu cessare: sed deformitas peccati nullo modo cadit sub uoluntate diuina, sed consequitur ex hoc, q. liberum arbitrium recedit ab ordine uoluntatis diuinae.

AD SECVDVM dicēdū, q. deformitas peccati nō cōsequitur specie actus secundum q. est in genere natura, sic autem a Deo causatur: sed cōsequitur specie actus secundum q. est moralis, prout causatur ex libero arbitrio, sicut in alia quaestione dictum est.

AD TERTIVM dicēdū, q. ens & res simpliciter de substantia, de accidentibus autem secundum q. d. & secundum hoc Aug. dicit actus non esse res.

AD QVARTVM dicēdū, q. cum dicitur aliquid mouere seipsum, ponitur idem esse mouens & motū: cū autē dicitur q. aliquid mouetur ab altero, ponitur aliud eē mouēs, & aliud motū. Manifestū est autē, q. cum aliquid mouet alterum, nō ex hoc ipso q. est mouēs, ponitur q. est primū mouens. unde non excluditur q. ab altero moueatur, & ab altero hēat similiter hoc ipsum q. mouet. Similiter cū aliquid mouet seipsum, nō excluditur q. ab alio moueatur, a quo hēt hoc ipsum, q. seipsum mouet. & sic non repugnat libertati, quod Deus est causa actus liber. arbit.

D ARTICVLVS III.

Utrum diabolus sit causa peccati.

TERTIO quæritur, utrum diabolus sit causa peccati. & uidetur quod sic. Dicitur enim Sapient. 1. Inuidia diaboli mors introiit in orbem terrarum: sed mors consequitur ex peccato. ergo diabolus est causa peccati.

¶ 1. Prat. Peccatū in affectu cōsistit: sed Aug. dicit 4. de Tri. q. diabolus sup societati malignos affectus inspirat. & Beda dicit sup Actus Apostolorū, q. aīam i affectū malitię trahit. ergo diabolus est cā peccati.

¶ 2. Prat. Infernus natū est a superiori moueri: sed sicut intellectus hoīs ordine natura est infra intellectum angelicū, ita uoluntas humana est infra uoluntatē angelicā semp. n. uirtus appetitiua pportionatur apprehensiuā. ergo angelus malus per suā malam uoluntatem potest mouere uoluntatem hominis ad malum. & sic potest esse causa peccati.

¶ 3. Prat. Ido. dicit in lib. de Summo bono, q. diabolus corda hominum occultis cupiditatibus urit: sed radix omnium malorum est cupiditas, ut dicitur primę ad Thim. vlti. ergo uidetur quod diabolus possit esse causa peccati.

¶ 4. Prat. Omne quod se hēt ad utrumlibet, indiget aliquo determinante ad hoc, q. exeat in actum: sed liberum

D. 435.

D. 784.

Ar. precedi & q. 2. art. 2. & 3.

Loco citato in arg.

Li. 4. cap. 12. circa princ.

Ca. 4. act. sup illud, cur ce tant vos facthanas. refert id Magister sent. dist. 8. libri 2.

Li. 3. cap. 9 a medio.

procl. principio rom. 7.

3. 4. d. r. mediu

461.

preced.

liberum arbitriū hominis ad vtrumlibet se habet, f. ad bonum & malum. ergo ad hoc q̄ exeat in actum peccati, indiget q̄ ab aliquo determinetur ad malum. Maxime autem hoc videtur fieri a diabolo, cuius voluntas est determinata ad malum, ergo videtur quod diabolus sit causa peccati.

Ench. c. 23. in fine 19. j.

¶ 6 Præt. Aug. dicit in Enchi. q̄ causa peccati est voluntas mutabilis, primo quidem angeli, deinde vero hominis: sed primum in quolibet genere est causa eorum quæ sunt post. ergo videtur q̄ mala voluntas diaboli sit causa mala voluntatis hominis.

¶ 7 Præt. In cogitatione peccatum consistit, unde dicitur Isaiæ 1. Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: sed diabolus potest causare in nobis cogitationes, vt videtur, quia vis cogitativa est potentia corporali organo alligata, diabolus autem potest corpora immutare. ergo videtur quod diabolus possit esse directe causa peccati.

29. de ci. Dei c. 4. tom. 5.

¶ 8 Præt. Aug. dicit. q̄ nonnullum vitium est, cum caro concupiscit aduersus spiritum: sed hanc concupiscentiam, vt videtur, potest diabolus causare, quia vis concupiscibilis est actus organi corporalis. ergo videtur quod directe possit esse causa peccati.

Lib. 12. c. 7. circa modum 21.

¶ 9 Præt. Aug. dicit super Gene. ad literam, q̄ quando sic species rerum præsentantur homini, vt non discernantur a rebus, sequitur inordinatio in carne: hoc autem dicit fieri posse spirituali virtute angeli boni vel mali. Inordinatio autem, quæ est in carne: non est sine peccato. ergo videtur quod diabolus possit esse directe causa peccati.

¶ 10 Præt. Com. in 11. Met. inducit verba Themistij dicentis, q̄ natura inferior agit, quasi memorata a superioribus causis: sed causa superiores sunt proprie & directe causa eius, quod agit ab inferioribus causis. quod ergo potest commemorare aliquid inferiori agenti, videtur quod sit causa actus eius: sed diabolus potest commemorare aliquid homini unde mouetur ad peccandum. ergo videtur q̄ diabolus possit esse directe causa peccati.

In li. 7. moralium cap. 8.

¶ 11 Præt. Philof. 3. Ethic. endimice inquit quid sit principium operationis in anima, & ostendit quod oportet esse aliquid extrinsecum. Omne enim quod incipit de nono, habet aliquam causam: incipit enim homo operari, quia vult: incipit autem velle quia præconscientur. Si autem præconscientur propter aliquod consilium præcedens, aut est procedere in infinitum, aut oportet ponere aliquod principium extrinsecum, quod primo mouet hominem ad consiliandum: nisi forte aliquis dicat q̄ hoc est a fortuna: ex quo sequeretur omnes actus humanos esse fortuitos. hoc autem principium in bonis quidem dicit esse Deum, qui non est causa peccati, vt supra ostensum est. cum ergo homo incipiat agere, velle, & consilium ad peccandum, videtur quod oporteat huius esse aliquam extrinsecam causam, quæ non potest esse alia, nisi diabolus. Ipse ergo est causa peccati.

Ar. 1. & 2. huius quali.

¶ 12 Præt. Cuiuscūq; potestati subiacet motiū, ei potestati subiacet & motus, q̄ a motiū causat: motiū autem voluntatis est aliquid apprehensum per sensum vel intellectum, quorum vtrumq; subiacet potestati diaboli. dicit. n. Aug. in lib. 83. Questionū, Serpit hoc malum. s. quod est a diabolo, per omnes aditus sensuales, dat se figuris, accommodat coloribus, adheret sonis, latet in ira, in fallacia sermonis, odoribus se subiecit, infundit saporibus, & quibusdā nebulis implet omnes meatus intelligentiæ. ex-

Quest. 12. in princ. com. 4.

go in potestate diaboli est quod moueat voluntatem: & ita directe est causa peccati.

¶ 13 Præt. diabolus emit hominem propter peccatum secundū illud Isaiæ 1. Ecce iniquitatis vestrae mundati estis: sed emptor dat pretium venditori: ergo peccatum in homine causatur a diabolo.

¶ 14 Præt. Hierony. dicit, q̄ sicut Deus est perfectio boni, ita diabolus est perfectio mali, licet in homine sint quædam incentiua vitiorū: sed Deus est per se causa bonorum nostrorum. ergo videtur q̄ diabolus etiam sit directe causa peccatorum nostrorum.

¶ 15 Præt. Sicut angelus bonus se habet ad bonum, ita malus angelus ad malū: sed angelus bonus reducit homines ad bonū, quia sicut Dion. dicit. Lex diuinitatis est, vltima p̄ media reducere. ergo videtur q̄ malus angelus possit reducere hominē ad malum & ita videtur quod diabolus sit causa peccati.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. 83. Questionū, quod ad hominis uoluntatem causatur prauationis eius redit, siue aliquo siue nullo modo deprauatus sit: sed homo deprauatur per peccatum. ergo causa peccati hominis non est diabolus sed voluntas humana.

¶ 2 Præt. Augustin. dicit in lib. de Lib. arbitrii, non est aliquid causa peccati humani: sed quibus est causa suæ malitiæ.

¶ 3 Præt. Peccatum hominis ex libero arbitrio procedit: sed diabolus non potest liberum arbitrium hominis mouere, hoc enim libero arbitrio reque- ret. non est ergo diabolus causa peccati.

RESPON. Dicendū, q̄ causa aliquid mouet multipliciter dicitur, quandoque enim dicitur causa, quod est disponens, uel qd̄ est consilians, uel quod est præcipiens: quæque uero dicitur causa id, quod est perficiens, & hæc proprie & vere causa dicitur, quæ causa est ad quæ sequitur effectus. Ad actionem tamen perficientis statim effectus sequitur, nõ autem ad actionem disponētis, uel cõsulentis, uel imperantis. Suafio enim non cogit inuitum, vt Aug. dicit in lib. 83. Questionū. Sic ergo dicendum est, q̄ diabolus humani peccati causa esse potest per modum disponētis, uel p̄sudentis interioris, aut exterioris etiā per modum præcipientis, ut apparet in his, se manifeste diabolo subdiderunt: sed per modum perficientis causa peccati esse non potest. Sicut enim in formis producendis, causa perficiens est, ex cuius actione directe cõsequitur forma, ita in actibus perficientis causa peccati esse non potest. Sicut enim recte inclinatur ad agendum: peccatū autem nõ forma, sed actus. illud ergo per se potest esse causa peccati, quod potest directe mouere uoluntatem ad actum peccati. Est autem considerandum, quod potest ad aliquid inclinari d̄ dupliciter. Vno modo exteriori: alio modo, ab interiori. Ab exteriori d̄, sicut ab obiecto apprehenso: nam bonū apprehensum mouere dicitur uoluntatē, & per hunc modum d̄ mouere consilians, uel suadens, in quantum facit apparere aliquod esse bonum. Ab interiori tamen mouetur voluntas, sicut ab eo quod præcipit ipsam uoluntatis actum. Obiectum autem præcipit uoluntati, nõ ex necessitate mouet uoluntatem licet intellectus ex necessitate assentiat interiori postea ueritati, cuius diuersitatis ratio est, quia intellectus quàm uoluntas ex necessitate tenet illud, quod naturaliter ordinatur: naturale enim assentit principiis primis naturaliter notis, nec potest

In li. 7. moralium cap. 8.

lib. 83. Questionū. Sic ergo dicendum est, q̄ diabolus humani peccati causa esse potest per modum disponētis, uel p̄sudentis interioris, aut exterioris etiā per modum præcipientis, ut apparet in his, se manifeste diabolo subdiderunt: sed per modum perficientis causa peccati esse non potest. Sicut enim in formis producendis, causa perficiens est, ex cuius actione directe cõsequitur forma, ita in actibus perficientis causa peccati esse non potest. Sicut enim recte inclinatur ad agendum: peccatū autem nõ forma, sed actus. illud ergo per se potest esse causa peccati, quod potest directe mouere uoluntatem ad actum peccati. Est autem considerandum, quod potest ad aliquid inclinari d̄ dupliciter. Vno modo exteriori: alio modo, ab interiori. Ab exteriori d̄, sicut ab obiecto apprehenso: nam bonū apprehensum mouere dicitur uoluntatē, & per hunc modum d̄ mouere consilians, uel suadens, in quantum facit apparere aliquod esse bonum. Ab interiori tamen mouetur voluntas, sicut ab eo quod præcipit ipsam uoluntatis actum. Obiectum autem præcipit uoluntati, nõ ex necessitate mouet uoluntatem licet intellectus ex necessitate assentiat interiori postea ueritati, cuius diuersitatis ratio est, quia intellectus quàm uoluntas ex necessitate tenet illud, quod naturaliter ordinatur: naturale enim assentit principiis primis naturaliter notis, nec potest

K

de, sicut ab obiecto apprehenso: nam bonū apprehensum mouere dicitur uoluntatē, & per hunc modum d̄ mouere consilians, uel suadens, in quantum facit apparere aliquod esse bonum. Ab interiori tamen mouetur voluntas, sicut ab eo quod præcipit ipsam uoluntatis actum. Obiectum autem præcipit uoluntati, nõ ex necessitate mouet uoluntatem licet intellectus ex necessitate assentiat interiori postea ueritati, cuius diuersitatis ratio est, quia intellectus quàm uoluntas ex necessitate tenet illud, quod naturaliter ordinatur: naturale enim assentit principiis primis naturaliter notis, nec potest

eorum contrariis assentire, & similiter uoluntas naturaliter uult & ex necessitate beatitudinem, nec aliquis potest uelle miseriam, unde in intellectu cōtingit, q̄ ea quæ necessariam coherentiam habent cum primis principiis naturaliter cognitis, ex necessitate mouent intellectum, sicut conclusiones demonstratæ, q̄si apparent, q̄ si negentur, oportet negari prima principia, ex quibus ex necessitate consequuntur. Si uero sint aliquæ conclusiones, quæ non necessariam coherentiam habeant cū primis principiis naturaliter notis, sicut contingentia, & opinabilia, non cogitur his intellectus assentire. Similiter etiam neque necessariis, quæ necessario cōnectuntur primis principiis, ex necessitate assentit, antequam huiusmodi necessariam connexionem cognoscat. Sic ergo v̄ & circa uoluntatem, q̄ uoluntas ad nihilū ex necessitate mouetur, quod non appareat habere necessariam connexionem cum beatitudine, quæ est naturaliter uolita, manifestum est autem, q̄ huiusmodi particularia bona non habent necessariam connexionem cum beatitudine: quia sine quolibet eorum potest homo esse beatus unde quantumcumque homini proponatur aliq̄ eorum ut bonum, uoluntas non ex necessitate in illud tendit. Bonum autē perfectum, quod est Deus, necessariam quidem connexionem habet cum beatitudine hominis, quia sine eo nō potest homo esse beatus: uerumtamen necessitas huius connexionis non manifeste apparet hōi in hac uita, quia Deum per essentia non uidet, & ideo etiam uoluntas hominis in hac uita, non ex necessitate Deo adheret: sed uoluntas eorū qui Deum per essentiam uident, manifeste cognoscūt ipsum esse essentia bonitatis & beatitudinis hōis, non potest Deo non inhære: sicut nec uoluntas nostra potest beatitudinē non uelle. Patet ergo, q̄ obiectum non ex necessitate mouet uoluntate, & ideo nulla persuasio ex necessitate mouet hominē ad agendum. Relinquitur ergo q̄ causa perficiens & propria uoluntatis actus sit solum id, q̄d operatur interius: hoc autem nihil aliud esse potest quam ipsa uoluntas, sicut causa secundā, & Deus sicut causa prima. Cuius ratio est, quia actus uoluntatis nihil est aliud, quam inclinatio quæ dā uoluntatis in uolūtū: sicut & appetitus naturalis nihil est aliud, q̄ inclinatio naturæ ad aliquid. Inclinatio autem naturæ est & a forma naturali, & ab eo quod dedit formam, unde dicitur q̄ motus ignis sursum est ab eius leuitate, & a generante quod talem formam creauit. Sic ergo motus uoluntatis directe p̄cedit uoluntate, & a Deo, qui est uoluntatis causa, qui solus in uoluntate operatur, & uoluntate inclinare potest in quodcumque uoluerit. Deus autē nō est causa peccati, ut supra ostensum est. Relinquitur ergo q̄ nihil aliud sit directe causa peccati humani, nisi uoluntas. Sic ergo manifestum est, q̄ diabolus non est proprie causa peccati: sed per modum persuadentis tantum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ motus intrauit in orbem terrarum per inuidiam diaboli, in quantum persuasit primo homini peccatum.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ diabolus dicitur inspirare homini affectū malignū, uel etiam trahere animā in affectū malitiæ per modum persuadentis.

AD TERTIVM dicendum, q̄ inferius natū est moueri a superioris, sicut passiuū ab actiuo p̄ exteriorem immutationē, ut aer ab igne. Exterior autem immutatio non infer necessitatē uoluntati, ut ostensum est.

A Vnde diabolus quāuis ordine naturæ sit supra animam humanam, non tamen ex necessitate potest uoluntatem eius mouere: & sic non est proprie causa peccati. Nam proprie causa dicitur, ad quam ex necessitate sequitur aliquid.

AD QVARTVM dicendum, q̄ diabolus dicitur urere corda hominum cupiditatibus, persuadēdo.

AD QVINTVM dicendum, q̄ uoluntas cū sit ad uerūlibet, p̄ aliqd determinatur ad unū. s. p̄ cōsiliū rōnis. nec oportet hoc esse p̄ aliquod agēs extrinsecum.

AD SEXTVM dicendum, q̄ peccatum angeli, & hominis non habent ordinem naturæ adinueniētem, sed solum ordinem temporis: accidit enim quod diabolus peccauit antequam homo, & potuisset econuerso accidere. unde non oportet, quod peccatum diaboli sit causa peccati hominis.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ in cogitationibus non est peccatum, nisi secundum quod per eas aliquis inclinatur ad malum, uel retrahitur a bono, quod remanet in lib. arb. uoluntatis, quæcumque cogitationes insurgant, unde nō oportet si aliquid est causa cogitationis, quod sit causa peccati.

AD OCTAVVM dicendum, q̄ concupiscētia carnis, cōtra spiritum est actus sensualitatis, in qua potest esse peccatum secundum q̄ motus eius potest impediri, uel refranari ratione. unde si motus sensualitatis insurgat ex aliqua transmutatione corporali, ratione actualiter resistente, quod est in arbitrio uoluntatis, nullum est ibi peccatum. unde patet quod in arbitrio uoluntatis positum est omne peccatum.

AD NONVM dicendum, q̄ hoc q̄ rerū spēs uel similitudines nō discernantur a rebus ipsis, cōtingit ex hoc q̄ uis altior quæ iudicare & discernere potest, ligatur: sicut p̄pter motum digitorum unū apparet duo secundum tactum, nisi alia potestia cōtradicat, puta, uisus. Sic ergo cum offeruntur imaginariæ similitudines inhæretur eis, quasi rebus ipsis: nisi sit aliqua alia uis quæ cōtradicat, puta, sensus aut ratio. Si autē sit ligata ratio, & sensus sopitus, inhæretur similitudinibus sicut ipsis rebus, ut in uisus dormienti accidit, & in freneticis. Sic ergo demones facere possunt, ut hōies nō discernant species a rebus, in quantum Deo permittente perturbant interiores vires sensitivas, quibus perturbatis, ligatur uisus rōnis humanæ, quæ indiget prædictis uiribus ad suum actum, sicut patet in arreptitijs. ligato autem uisus rōnis nihil imputatur homini ad peccatū, sicut nec bestię. Unde secundum hoc diabolus non erit causa peccati, etiam si sit causa actus, qui alias esset peccatum.

AD X. dicendum, q̄ natura inferior a causis superioribus ex necessitate mouetur, & ideo causæ superiores a quibus natura inferior dicitur rememorata, p̄prie & directe sunt causa naturalium effectū: sed cōmemoratio diaboli non ex necessitate mouet uoluntatem, & ideo non est simile.

AD XI. dicendum, q̄ Deus est uniuersale principium cuiuslibet consilij & uoluntatis, & actus humani, sicut supra dictum est: sed quod error & peccatum & deformitas accidat in cōsilio, uoluntate & actione humana, hoc prouenit ex defectu hominis. Nec oportet huius aliam extrinsecam causam assignare.

AD XII. dicendum, q̄ apprehensum nō mouet uoluntatem ex necessitate, sicut ostensum est. & ideo quantumcumq; apprehensum per sensum, uel intellectum subiaceat diaboli potestati, non tamen sufficienter potest uoluntatem mouere ad peccatum.

AD XIII. dicendum, q̄ diabolus dat homini peccatum

D. 1203

In corp. art.

In corp. art.

catum per modum persuadentis.

AD XIII. dicendum, quod similitudo illa non atre dicitur quantum ad omnia: Deus enim est actor bonorum nostrorum operum, & sicut exterius persuadens, & sicut interius mouens. Diabolus autem non est causa peccati: nisi sicut exterius persuadens, ut ostensum est.

In corp. art.

AD XV. dicendum, quod angelus bonus reducit hominem in Deum, non quidem directe mouendo voluntatem: sed per modum persuadentis. & sic etiam diabolus inclinat ad peccatum.

ARTICVLVS IIII.

Utrum diabolus possit inducere hominem ad peccandum interius persuadendo.

QVARTO queritur, utrum diabolus possit inducere hominem ad peccandum interius persuadendo, & videtur quod non. Omne n. agens a proposito cognoscit suum effectum: sed diabolus internus cogitationes non potest videre, ut dicitur in lib. de Eccles. dogmatibus. ergo non potest interius persuadere, cogitationes interiores causando.

Cap. 81. prin. tom. 3. Inter opera August.

¶ 2 Præ. Formæ nobiliori modo sunt in viribus inferioribus, quæ in materia corporali: sed diabolus non potest imprimere formas in materia corporali, nisi forte per aliqua semina naturalia adhibita, quæ materia corporalis non obedit ad nutum transgressoribus angelis, ut Aug. dicit in 3. de Trin. ergo non potest imprimere formas in viribus interioribus.

Lib. 3. cap. 8. tom. 3.

Lib. 7. cõ. 28. tom. 3.

¶ 3 Præ. Philo. probat in 7. Met. quod formæ, quæ sunt in materia, non causantur a formis quæ sunt extra materiam, sed a formis quæ sunt in materia: sicut forma carnis & ossis causat a formis, quæ sunt in his carnibus & in his ossibus. Formæ autem virium sensitiuarum, sunt receptæ in organo corporali, ergo non possunt causari a diabolo, qui est substantia immaterialis.

Lib. 6. cõ. 16. tom. 3.

¶ 4 Præ. Operari præter ordinem naturæ est eius solus, scilicet Dei, qui ordinem naturæ instituit: sed ordo quidem naturalis est actuum interiorum virium animæ. Nam phantasia est motus factus a sensu secundum actum, ut dicitur in 3. de Anima & sic ulterius procedendo vna potentia mouetur ab alia, ergo diabolus non potest interiores motus, vel actus virium animæ causare: nisi hoc procedat a sensu.

¶ 5 Præ. Operationes vitæ producuntur ab interiori principio: sed omnes actus interiorum virium sunt quedam operationes vitæ, ergo non possunt causari a diabolo: sed solum ab interiori principio.

¶ 6 Præ. Eiusdem effectus non est, nisi eadem causa secundum speciem, sed actus interiorum virium causantur a sensu. Non ergo eadem actione secundum speciem possunt causari a diabolo.

¶ 7 Præ. Vis sensitiva est dignior, quæ vis nutritiva: sed diabolus non potest causare actum virtutis nutritivæ, ut formet carnem aut os, ergo diabolus non potest causare actum alicuius interiorum virium animæ.

SED CONTRA est, quod diabolus non solum visibiliter: sed et invisibiliter hominem tentare dicitur. quod non esset, nisi aliquid interius homini persuaderet, ergo diabolus interius incitat ad peccandum.

Ar. preced.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, diabolus non potest esse causa peccati humani, sicut directe mouens hominis voluntatem: sed solum per modum persuadentis, persuadet autem aliquid homini dupliciter, visibiliter & invisibiliter. Visibiliter qui-

F dē, sicut cum in aliqua specie homini sensibiliter apparet, & ei sensibiliter loquitur & persuadet peccatum: sicut tentavit primū hominem in paradiso in figura serpentis: Christus in deserto in aliqua specie invisibiliter apparet. Non autem est putandum, quod invisibiliter persuadet homini; quia sequeretur quod nulla peccata fierent ex instinctu diaboli, nisi quia diabolus invisibiliter apparet persuadet, & ideo dicebatur, quod etiam invisibiliter instigat hominem ad peccandum. Quod quidem fit, & per modum persuadentis, & per modum dispositionis. Per modum persuasionis, sicut cum proponitur aliquid virtutis cognoscitur ut bonū, hoc autem potest fieri invisibiliter, quia proponitur vel quantum ad intellectum, vel quantum ad sensum interiorē, vel etiam quantum ad sensum exteriorē. Quatum ad intellectum, quod dicitur, quia intellectus humanus potest adiuvare intellectum angelico ad aliquid cognoscendum per modum illuminationis cuiusdam, ut Dionysius dicit, cuius enim angelus non potest directe causare voluntatis, eo quod actus voluntatis nihil est aliud quam inclinatio quedam ad interiori procedens: potest tamen imprimere in intellectum, cuius actus consistit in recipiendo ab exteriori, unde dicitur quod intellectus est pati quoddam. Quamvis autem diabolus non ordinem suam naturam possit homini persuadere, intellectum eius illuminando, sicut bonus angelus, non tamen hoc facit: quia intellectus quanto magis illuminatur, tanto magis potest sibi cauere a deceptione, quam diabolus intendit. Unde relinquitur, quod persuasio interioris diaboli quæcumque eius reuelatio non fit per illuminationem intellectus, sed solum per impressionem quedam in vires sensitiuas interiores, ad exteriores videndum autem qualiter in vires interiores imprimere possit, considerandum est, quod natura corporalis naturaliter nata est moveri localiter: & reuallendi autem nata est formari ab ea immediate ab aliquo corporali agente, ut probatur in 7. Met. & ideo materia corporalis naturaliter obediens bono, vel malo ad motum localem, & per hunc modum demones semina colligere possunt, quæ bene aliquibus effectibus mirabiliter faciendis, ut Aug. dicit in 4. de Trin. Sed quantum ad formationem, materia corporalis creatura spiritali non dicit ad nutum. Unde demones non possunt materiam corporealem formare, nisi virtute corporali semini, ut Aug. dicit. Quia cum quod ergo ex motu illi materia corporali accedere possunt, nihil prohibet per demones fieri: nisi diuinitus impediatur. Partitio autem siue representatio specierum sensitiuarum in organis interioribus conseruatur, potest fieri aliquem motum localem materia corporalis, ut Philo. in lib. de Sono & uigil. assignans causam partitionis somniorum dicit, quod cum animalis mient descendente plurimo sanguine ad principium sensitiuum, simul descendunt motus siue impressiones derelictæ ex sensibiliu motionibus, quæ in partibus sensibilibus conseruatur, & mouent per hunc modum apprehensiu, ita quod apparent ac si ratione proprium sensitiuum a rebus ipsis exterioribus immutatur. Quod ergo accidit in dormientibus de motionibus somniorum, ex naturali motu locali humorum, potest accedere ex contumelia motuum illi per demones procurato, aliqui quidem in quatuor demones mouere possunt interiores spiritus humanos.